

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

1 Septembre 1932

İÇTİHAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 352

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

1 Eylül 1932

bir kadın mecmu'asının 80,000 satması çok bir şeymi, benimkinden başka daha 15 kadın mecmu'ası vardır, onlar daha çok satarlar» dedi. Baş Vekâlete merbut Statistîk idareimizin geçen sene neşr ettiği resmî vesikalara göre bizde okur yazar nisbeti yüzde yedi buçuk dur. Şüphesiz sılaya üç satır mektup yazan ve bir mektubu veya kitabı lekeliyerek okuyanlar da bu adede dahildir. Büyük memleketlerde okur yazar olanların değil olmayanların mîkdarı yüzde 5, 6 dır ve nihayet 15 dir. Avrupa büyük milletleri içinde son senelere kadar Fransada en ziyade ümmî vardı ve yüzde 15 idi, İbtida'î tahsil bilfi'îl her tarafda mecburîdir. Kapı bir komşu Bulgarlar orta tahsili de mecburî yapmışlar. Bu mukayeselerin önünde bulunan bir memleketin, bir ilmî mecmu'asının

rolü nasıl hitam bulmuş sayıla bilir ve bulmuş sayan nasıl galat etmiş olmaz.

Sadaddan uzaklaşmıyoruz : İctihat, susuzları, yana yana bekleyen bir çeşme olmak itikadındadır. Bu itikad feyyazdır. Onun muktazayı hilkatı berrak, so'uk ve hayat verici bir su olarak akmaktır. Başka türlü olamayan için, böyle olmak da, hiç bir gurur ve iftihar mevzu'u yokdur. Urfi gibi

رفتم اندر پی مقصود ولی همچو پلنگ
بسر کوه بقصد مه تابان رفتم .

demeyide hatıra getirmek reva değildir. Çünkü nura koşanın nura yetişmesi de, nurun yolunda yorulması ve yetişmeden ölmesi de birdir :

بر سر فرهاد کز جام محبت بیخودست
سایه شیرین و زخم تیشه کلکون یکست .

1 Eylül 1932 İctihad Evi Dr. Ab. Djevdet

NERELERDEYİZ ?

Geçen gün Dr. Abdullah Djevdetle konuşuyordum. Mübahasa zemini merhum Dr. G. Le Bon idi. Ben dedim ki :

— İki G. Le Bon var: Biri, İctima'iyatla uğraşandır; öteki, Fizik âlimidir.

Söz bunun üzerine bir az uzadı. Doktor bana dedi :

— Fizik âlimi olmak üzere Dr. G. Le Bon hakkında bir fıkra yazsana. Ben bu teklifi kabul etdim. Lâkin, ma'atte'essüf, on gün uğraştıktan sonra vadimi yerine getiremeyeceğim. Bunun esbabı mucibesi bir makale zeminidir.

G. Le Bon un iki eserini, (Maddenin istihalesi [1]), (Kuvvetlerin istihalesi [2]) unvanlı harikul'ade kitaplarını birer defa daha okudum. Dikkatlice okumaya çalışdım. Ufak bir kabiliyetim var: Biraz ihmalciyim; okuduklarımı hulâsa etmekde, onları mütehassıs olmayanlarade hazm etdirecek şekle sokmakta yirmi, otuz senelik bir kıdemim olmalı. Bununlabera-ber çalışdım, çabaladım, uğraşdım, yoruldum, terledim, G. Le Bon un kitabını iemâl için

kelime, tabir, ıstılah, cümle, terkiib bulamadım vesselâm.

Eskiden ıstılahları arabcadan, acemceden alıyorduk, şimdi Fransıcadan. Pek âlâ, dedim, haydi tabirler firrenkçe olsun. Bir sahife yazdım. İbarelerim ermeni katolikçeye benzedi. ya'ni firenkçe bilmeyen nesrimden bir şey anlayamayacak. O halde niçin Türkçe yazayım? doğrudan doğruya fransızca yazarım. düşün-düm: buna da ihtiyaç yok. Çünkü kari'lerim benim bu bapdaki yazılarımı okuyacaklarına doğrudan doğruya üstadı merhumun eserini okurlar...

Dil işlenmemiş, dil züğürt. Her kes çalışıyor, amma, Türkçeye ifade kabiliyeti veren yok. Yüzlerce, binlerce edebiyat kitabı, hemen hemen bir kaç ton eskiler alayım dan ibaretdir! Aneler[Nuance] ifade edilemiyor. «Travail»da iş, «Affaire»de iş. Pek güzel, Fransızca kelimeyi aynen, imlâsını bozarak alıyorum :

Fiziyoloji. Lâkin acele buyurmayınız. Bu kelimeden bir adverb yapılıyor. Physiologi-que ment. Bu muhdes lafzı olduğu gibi Türk tabi'iyetine kabul muhaldir. O zaman yüzde yüz ermeni katoliği oluruz.

[1] Evolution de la Matière. [2] Evolution des Forces.

Arabça bir kelime ihdas etsem - ki hayatımda başıma gelmiştir - Şu 1932 Ağustosunda köprü başında Tunustan gelme fesli, bornuslu hacı baba gibi gülünç oluyorum . Büsbütün Türkçe bir kelime ihdas etsem - ki bu da hayatımda başıma gelmiştir - ba'zan uzun kollu bir buharalı gibi gülünç oluyorum , ba'zan bir kazanlı gibi tercümana muhtaç oluyorum , ba'zan uydurduğum ta'biri bir ay sonra ben anlamıyorum .

Bir de yazdıklarımız okunmıyor, münakaşa edilmiyor, ya'ni fazlaca müdavele'i efkâr ile fikirlerimiz ve bulduğumuz ta'birler âmme nezdinde takarrür etmiyor . Fikriyatın modası bir küsufe uğradı gibi .

Mes'eleyi bir kaç cepheden nazara aldım :

1 — Arapçadan , Farisîden iktibas devri külliyyen geçti .

2 — İktibas devri külliyyen geçmek şöyle dursun esasen iktibas edilen bir çok ta'birlerde «Caduc»[ya'ni amelden sakit] oldu . Bu kelimelere firenk lehçelerinde Obsolète derler .

3 — Firenkçeden iktibaslar yarım yamalak oluyor . Hele bir ıstılahın müştaklarını alalım . Sonra firenkçeden iktibasın bir kanun ve nizamı yok . Edilen bir iktibas bir fasih ve belîğ nezdinde kıyametler koparıyor .

Türkçe cezirler, Türkçe ön edatlar (Préfixe) ve ard edatlar (Suffixe) vasıtasile ıstılahlar yuğurmanın mümkün olduğu kana'atındayım . Lâkin, itiraf edeyim ki , bu sadada da'ir bir bahs açsak bunun bir tek kari'i zuhur etmez . çorak bir sahadayız .

Bundan bir kaç sene evvel G. Le Bon un tabi'iyata da'ir olan eserlerinden bir hulâsa çıkarır ve belki de okutabilirdim . Lâkin şu günlerde buna imkân göremiyorum .

Tecrübe etdim . Bir sahife yazdım . Balkan muharebesi sıralarındaki **Celâl Nuri** nin üslubu . Pek köhne, gayet bayat, âdetâ fesî, püsküllü, kaloç potinli, sakallı bir üslub .. bu üslubun , şimdi kari'i bir , iki düzineden ibaret gibidir .

Yine tecrübe etdim . Gayetle açık bir Türkçe ile meramımı ifadeye yeltendim . meydana bir sahife geldi . Bunu Lise me'zunlarından iki hemşeriye okudum . Kabahat onların değil, benim . yazdıklarımı anlayamadılar .

Şu lâubalî şive ile edebî bir şaklabanlık yaptığımı zan buyurmayınız . Dilin, edebiyatın, fikriyyatın, dolayisile milletin varlığına ta'alluk eden bir mes'eleyi kurcalıyorum .

Bu gidişle dimağlarımız nasır tutacak. **Fudboldan ve güzellik İmperatoriçesi**nden başka piyasa malı fikir yok . Acaba hangi fikri mes'eeler, şu dakikade dimağımızı yoruyor ? bilmiyorum . Gazetelerde asıl olan Variété kısmıdır . Güzellik İmperatoriçesine bu kadar sütun , bu kadar yazı , bu kadar nusha hasr edilmesi başka mes'eelerle uğraşmadığına delâlet eder ki te'essüflere bin kere şayandır .

Onun için Doktor Abdullah Djevdet kusura afv etsin ve beni tenbellik ile itham etmesin . Yazamadım . Yazsam okutamam . Müstef'ilün , Fa'ilun edebiyatından ise bıktım .

Büyük Ada 16 Ağustos 1932 **Celâl Nuri**

EDEBÎ TAHLİL

KAR ÇİÇEKLERİ

II

Ebubekir hazim Bey Efendinin Le fonctionnaire ve Après une démission adlı manzumeleri en salahiyyetdar Fransız üdebası tarafından yüksek takdir ile takdir olunmuşdur . **Kar**

Çiçekleri , evvelki haftanın yeni neşriyyat sütununda söylediğim veçh ile , Şa'ir kari'lerine hitap ettiği manzumede kitabının terceme'i halini pek güzel anlatıyor :